

A korszerű könyvtár küldetése és feladatai

- előzetes szakmai vitaanyag a stratégia elkészítéséhez -

A **könyvtár** olyan közgyűjtemény, amellyel ma Magyarországon a rétegzett és tagolt társadalom minden helyi közössége rendelkezik.

A **könyvtár összefogja** a települési, az iskolai, a felsőoktatási, az intézményi és a szakmai közösségeket, továbbá a tudományos kutatás közösségeit, az egyes, speciális dokumentumtípusok használóinak közösségeit is. A könyvtár ma Magyarországon a legfontosabb közösségépítő hely: mindenkire szól, az olvasni nem tudó, a halmozottan hátrányos helyzetű állampolgártól a tudós professzorig, a társadalomtól elzárkózva élőkön át a közösségért élő emberekig.

A **könyvtári rendszer Magyarország legnagyobb kulturális intézményrendszere**. Több mint 6000 különböző típusú könyvtárral és könyvtári tevékenységet folytató szervezettel rendelkezik. Kiemelt feladata, hogy válaszokat adjon a társadalmi és gazdasági változások által előidézett használói igényekre. Célunk, hogy az ország valamennyi településén minőségi közszolgáltató könyvtári ellátás váljon elérhetővé.

Az összetett könyvtári feladatellátás (közkönyvtári, felsőoktatási és szakkönyvtári, nemzeti könyvtári feladatok) megszervezésével **az oktatási és a közösségi igényeket figyelembe vevő, hatékony, gazdaságosan fenntartható, értékközvetítő és értékteremtő** könyvtári rendszert kell kialakítani, olyat, amely **egyenlő esélyű hozzáférést** biztosít a kulturális értékekhez.

A **korszerű könyvtár** hozzájárul a foglalkoztatás területén kitűzött kormányzati cél eléréséhez, amelyet első sorban az egész életen át tartó tanulás támogatásával szolgál.

A **használói közösségek minőségi ellátás és elérése érdekében** fokozni kell a könyvtárak társadalmi szerepvállalását: a nem formális és informális képzések révén az információs műveltség elsajátításában, az olvasási készség és a szövegértés fejlesztésében.

A **könyvtárak összetett feladatellátásra képesek**. Egyszerre tudják támogatni az egyéni /tanulást/ és a közösségi igényeket.

A korszerűen kialakított könyvtári tér egyben tanulási és közösségi tér is lehet.

A könyvtár szolgáltatásainak fejlesztése során a hozzáférés növelése mellett fontos szempont a közösségépítésben vállalt szerep. A közszolgáltatások magas minőségének folyamatos biztosítása érdekében elengedhetetlen **a könyvtáros szaktudásában rejlő erőforrás fejlesztése**.

A könyvtár a nemzeti innovációs rendszer szereplője, korszerű adatbázisokkal és a kutatást támogató gyűjteményfejlesztés révén hozzájárul Magyarország versenyképességének növeléséhez.

A könyvtári stratégia átfogóan kívánja kezelni a magyar könyvtári rendszer egészét, beleértve a különböző típusú könyvtárakat, mint a nemzeti könyvtár, a felsőoktatási és szakkönyvtárak, a közkönyvtárak - megyei, városi és községi könyvtárak – valamint az iskolai könyvtárak.

A könyvtárak jövőképe 2014-2020

A folyamatosan fejlesztett könyvtári rendszer a tudás forrásaként a társadalmi növekedés, a gazdasági fellendülés és az egyéni érvényesülés nélkülözhetetlen bázisa. A könyvtárak közszolgáltatásként, a társadalom valamennyi rétege számára időbeli és térbeli korlátozás nélkül egyenlő esélyű hozzáférést biztosítanak korszerű gyűjteményeikhez és szolgáltatásaikhoz. Támogatják az ismeretszerzést, a kompetenciák fejlesztését, közösségépítő tevékenységükkel növelik a társadalmi kohéziót.

Küldetésnyilatkozat

1. A könyvtár hozzájárul a nemzet jólétéhez, a közösség fejlesztéséhez, az életminőség javításához, a versenyképesség és a foglalkoztatás növeléséhez.
2. A könyvtár elősegíti a demokrácia és a kulturális identitás érvényesülését, az állampolgári jogok gyakorlását.
3. A könyvtár közszolgáltatás, állami feladatként gyűjti és hozzáférhetővé teszi a gyűjteményébe tartozó kulturális örökséget, segíti annak kreatív hasznosítását.
4. A könyvtár élményt és inspirációt ad a tanuláshoz, a munkához és a szabadidő tartalmas eltöltéséhez, a tudományos kutatás nélkülözhetetlen eszköze.
5. A könyvtár integráltan biztosítja a hagyományos és elektronikus dokumentumok elérését, az internet adta információs lehetőségeket, valamint a hatékony tanulásra és kreatív tevékenységre alkalmas közösségi helyet.
6. A könyvtár elősegíti a fizikai, mentális, illetve társadalmi hátrányokkal küzdő csoportok kulturális integrációját; támogatja a nemzetiségek identitásának megőrzését.

Célunk az, hogy Magyarország minden településén magas színvonalú, nyilvános könyvtári szolgáltatásokat érjenek el a polgárok. A következő időszak stratégiájában kiemelt szerepet kap a könyvtárak társadalmi szerepvállalásának erősítése, a felzárkózás támogatása és az esélyegyenlőség növelése.

Meggyőződésünk, hogy a könyvtárak átfogó fejlesztésével az ország egész területén kimutatható, kisugárzó, multiplikátor hatás érhető el.

ÁTFOGÓ CÉLOK

1. A KÖNYVTÁRAK TÁRSADALMI SZEREPVÁLLALÁSÁNAK ERŐSÍTÉSE

Főbb specifikus célok

- A könyvtár váljon a széleskörű kulturális demokrácia színhelyévé, vegyen részt a társadalmi aktivitás erősítésében és a társadalmi kohézió növelésében.

Javasolt beavatkozás: a Könyvtári területre vonatkozó jogszabályok korszerűsítése, ajánlások megfogalmazása, az uniós fejlesztési dokumentációban a szakterület céljainak megjelenítése, a modell értékű fejlesztések megismertetése.

- A könyvtár, mint a kultúra, a művelődés és a közösségi találkozások társadalmi színtere váljon a társadalom életének aktív szereplőjévé.
- A könyvtár, mint a kutatás, az oktatás, a képzés, az egyéni fejlődés, az élethosszig tartó tanulás eszköze, váljon a gazdasági fejlődés nélkülözhetetlen motorjává.

Javasolt beavatkozás: A közös munkára, a közös tanulásra, a közös kutatásra kialakított, számítógéppel és internet eléréssel rendelkező, interaktív közösségi programokra alkalmas

könyvtári terek kialakítása (felújítás és infrastruktúra megújítása, energiahatékony megoldásokkal).

Családbarát könyvtári környezet kialakítása.

- A könyvtár vegyen részt a kompetenciafejlesztésben, a felzárkózás érdekében szervezzen speciális programokat a funkcionális és a digitális analfabetizmus leküzdésére, az olvasási és szövegértelmezési képességek fejlesztésére;

Javasolt beavatkozás: Nem formális és informális képzések fejlesztése első sorban a megyei és a városi, valamint a felsőoktatási könyvtári szinten.

A munkavállalói ismeretek növelését és a vállalkozásfejlesztést támogató újfajta képzések kialakítása, a jó gyakorlatok disszeminációja.

- A könyvtár vállaljon vezető szerepet az olvasáskultúra fejlesztésében és népszerűsítésében, és működjön együtt az oktatási, kulturális, szociális és egészségügyi intézményekkel, a családokkal, civil szervezetekkel valamint a piaci szereplőkkel.

Javasolt beavatkozás: "Olvas az ország!" - Az olvasás népszerűsítése, "Nyitott könyv(tár)" - Országos könyvtár-népszerűsítő program elindítása (Országos kampányok és programok szervezése, lebonyolítása más tárcákkal együttműködve).

- A könyvtár vegyen részt a határon túli magyarság információs, kulturális ellátásában, tartson fenn sokoldalú kapcsolatot a határokon túl működő könyvtári szervezetekkel, a magyar könyvtárosokkal és vállaljon szerepet a migránsok könyvtári integrációjában.

Javasolt beavatkozás: A Márai program folytatása, a képzések biztosítása a határon túli magyar könyvtárosok számára, digitalizálást tartalmak elérhetővé tételének fejlesztése, határon túli kölcsönzési lehetőségek kialakítása, a migráns kultúrák megismerésének elősegítése, a kultúrák közti párbeszéd támogatása könyvtári eszközökkel.

2. A KÖNYVTÁRI RENDSZER HOSSZÚ TÁVÚ MŰKÖDÉSÉNEK FENNTARTÁSA ÉS INNOVATÍV FEJLESZTÉSE

Főbb specifikus célok

- Stabil, kiszámítható finanszírozási rendszert kell biztosítani az alaptevékenység elvégzésére, a rendszerszerű működés biztosítására, az emelt szintű szolgáltatások létrehozására és működtetésére, valamint a helyi igényekhez igazodó fejlesztésekre.

Javasolt beavatkozás: a kulturális (könyvtári) feladatok ellátásához biztosított támogatás növelése, az érdekeltség növelő támogatás városi és községi könyvtári szinten történő differenciálása;

- A könyvtárakban felhalmozódott tudásvagyon hosszú távú megőrzése, biztonságos tárolása érdekében központi megoldást kell kidolgozni. A könyvtári digitalizálási program folytatása szükséges: meg kell szervezni a digitalizálás anyagi és módszertani támogatását, jelentősen növelni kell a rendszerben elérhető digitális dokumentumok mennyiségét, metaadatokkal történő ellátását.

Javasolt beavatkozás: A könyvtárakban őrzött nemzeti gyűjtemény digitalizálása, az elektronikus dokumentumok (digitalizált) hozzáférhetőségének biztosítása minden könyvtárban, a tartalomfejlesztés erősítése.

- Jogszabályi szinten rendezni kell az elektronikus kötelempéldány-szolgáltatást, és gondoskodni kell a szolgáltatásról, a folyamatos megőrzéshez szükséges tennivalókról, beleértve a szükséges konvertálást is. Gondoskodni kell a magyar kulturális örökség részét képező magyar weboldalak archiválásáról, az ehhez szükséges fejlesztések megvalósításáról és a megőrzéshez szükséges tárhelykapacitás kialakításáról.

Javasolt beavatkozás: Az e-köteles példányra és annak szolgáltatására vonatkozó jogszabály elkészítése, a magyar WEB archiválásának elkészítése, az automatikus metaadatolás, feldolgozás támogatása- szemantikus web lehetőségeinek támogatása.

- Tovább kell fejleszteni az országos könyvtári szolgáltató rendszereket: a közkönyvtári rendszerben növelni kell az országos szolgáltatások igénybevételét, valamint el kell érni, hogy a helyi könyvtári szolgáltatások szervesen illeszkedjenek az országos rendszerekhez.

Javasolt beavatkozás: A fejlesztés folyamata: ODR (2003) – OEDR (2013) - ODIR – (2020)¹

- A könyvtárnak törekednie kell a kiválóságra, gondoskodnia kell a könyvtári szolgáltatások megbízható, magas minőségéről.

Javasolt beavatkozás: Minőségbiztosítás fejlesztése, kompetencia/tudás központok létrehozása, a Minősített Könyvtár címmel és a Könyvtári Minőségi Díjjal rendelkező könyvtárak számának növelése.

- A könyvtári gyűjtemény-nyilvántartási funkció hitelesítése érdekében auditálni kell az elektronikus nyilvántartó rendszereket.

Javasolt beavatkozás: Az IKR akkreditáció alapjainak kialakítása.

- A könyvtárban kreatív információhasznosítási projekteket kell kidolgozni a felsőoktatási műhelyek bevonásával.

Javasolt beavatkozás: Digitális stúdiók kialakítása megyei könyvtári szinten, mintaprojektek magvalósításával.

- A könyvtárnak segítenie kell a határon túli magyar közösségeket kulturális örökségük megtartásában, valamint a hagyatékok összegyűjtésében és feldolgozásában.

Javasolt beavatkozás: Fejleszteni kell a nemzetközi könyvtári együttműködést, a hungarika-kutatást, gondoskodni kell az értékes külföldi magyar hagyatékok hazahozataláról.

3. KORSZERŰ, FELHASZNÁLÓ-KÖZPONTÚ, VERSENYKÉPES ORSZÁGOS KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK FEJLESZTÉSE, SZÉLESKÖRŰ JOGSZERŰ ELEKTRONIKUS HOZZÁFÉRÉS BIZTOSÍTÁSA

Főbb specifikus célok

- Együttműködési rendszer kialakítása más közgyűjteményekkel, a közművelődési intézményekkel, valamint a piaci szereplőkkel - kiadókkal, piaci tartalomgazdákkal, IT-fejlesztőkkel - az elektronikus tartalomfejlesztés érdekében.
- Támogatni kell az e-kultúra terjedését.

¹ ODR: Országos Dokumentumellátó Rendszer; OEDR: Országos Elektronikus Dokumentumküldő Rendszer; ODIR: Országos Dokumentum és Információ Szolgáltató Rendszer; IKR: Integrált könyvtári rendszer

Javasolt beavatkozás: Szabályozni az elektronikus dokumentumok könyvtári szolgáltatásának kérdését: a jogtulajdonosokkal egyeztetve, jogdíjfizetés mellett. Minél több keresett dokumentumot kell elérhetővé tenni a felhasználók számára távoli eléréssel, digitális formában, a legújabb technológiákon felhasználásával (pl: mobil eszközökön a könyvtár adatbázisai, honlapja és tartalomszolgáltatás).

- A használók képzésével és IKT laborok működtetésével minél több állampolgárt kell hozzásegíteni a digitális kompetenciák megszerzéséhez és alkalmazásához; digitális szakadék csökkentése a felzárkózás támogatása érdekében.
- Az értéknövelt szolgáltatások és a közhasznú információk széles körének közvetítését kell biztosítani területi korlátozás nélkül. Ehhez bővíteni kell a folyamatosan (7/24), távolról is elérhető szolgáltatások körét.

Javasolt beavatkozás: Könyvtári Infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztése.

- A könyvtárakban elérhetővé kell tenni a külföldi adatbázisok hozzáférhetőségét.

Javasolt beavatkozás: minden nyilvános könyvtárban elérhetővé kell tenni az EISZ szolgáltatásait

- Támogatni kell az egyedi azonosító technológiák elterjedését a könyvtári kölcsönzés automatizálása érdekében.

Javasolt beavatkozás: Az RFID rendszerek elterjesztésének támogatása a felsőoktatási, a megyei és a városi könyvtárakban. Az IKR –ek egy településen belüli integrációját támogató mintaprojektek kialakítása 6 MJV-ben, ahol minimum felsőoktatási, köz- és sakkönyvtár is működik.

- Ki kell alakítani a nyílt hozzáférésű publikációk hálózatba kapcsolt tárolóhelyeit,

Javasolt beavatkozás: Az open access hálózat tárhelyeinek országos szintű kialakítása, megnevezése.

- A K+F+I-hez kapcsolódó könyvtári fejlesztéseket kell bevezetni a kutatás és az oktatás információ-ellátásának támogatása érdekében. A könyvtárakban távsegítség/mentorálással támogatott virtuális kutatási és tanulási környezetet kell kialakítani.

Javasolt beavatkozás: IKT laborok kialakítása felsőoktatási és megyei könyvtári szinten kutatómódszertan fejlesztése.

4. A KÖNYVTÁROS SZAKTUDÁS FOLYAMATOS MEGÚJÍTÁSÁNAK ÉS ELISMERÉSÉNEK BIZTOSÍTÁSA

Főbb specifikus célok

- Támogatni kell a könyvtáros képzés egységesítését, szükség esetén ésszerű átszervezését.

Javasolt beavatkozás: A képzési tartalmak korszerűsítése, az államilag támogatott szakmai képzés megőrzése.

- A változó igényekhez igazodó könyvtári továbbképzési rendszer biztosítása.

Javasolt beavatkozás: Kiemelten kell fejleszteni a könyvtárosok nyelvismeretét, a közösségfejlesztési és az önkéntes munkára vonatkozó fogadókészséghez kapcsolódó, a mentális egészség fejlesztését támogató képzéseket.

- A könyvtári akkreditált továbbképzési programok illeszkedésének kialakítása a felnőttképzés és a pedagógus-továbbképzés rendszeréhez.

Javasolt beavatkozás: Jogszabályok módosítása az oktatási területtel együttműködésben.

- A szakmai tájékozottság és fejlődés érdekében biztosítani kell a konferenciákon, tapasztalatcserék és műhelytalálkozók szervezésével, jó gyakorlatok honosításával a közös kezdeményezésekben való részvételt

Javasolt beavatkozás: Stabil és hatékony támogatás források biztosítása.

- Ki kell dolgozni a könyvtárosok szakmai tudását tükröző minősítési rendszert,
- Törekedni kell arra, hogy az elérhető jövedelem a szakma társadalmi szükségességét és a könyvtáros szaktudását, munkájának minőségét egyaránt tükrözze

Javasolt beavatkozás: A könyvtárakban a vezetői pótlék növelése a hatékonyabb feladatellátás támogatása érdekében. A könyvtárosok bérének rendezése.